

Výstava Tomáš Garrigue Masaryk a armáda

Výstava Tomáš Garrigue Masaryk a armáda je zajímavým zpracováním tématu vztahu prvního československého prezidenta k armádě. Výstava popisuje nejen život TGM, ale také jeho úzké propojení s čs. legionáři a později armádou samostatného státu. Představuje jeho vize o budování armády, jejím významu pro společnost a mravní sílu národa.

Technické parametry výstavy:

Počet panelů: 20

Velikost panelů: 850 x 2000 x 200 (š, v, h)

Velikost sbaleného panelu: 920 x 230 x 110 (d, š, v)

Váha panelu včetně obalu: 4,5 kg

Ukázky panelů:

TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK A ARMÁDA

Tomáš Garrigue Masaryk byl jednou z klíčových historických osobností naší státnosti. Jako respektovaný vědec, pedagog, filozof a posléze i politik se většinu svého aktivního života stavěl na stranu vyššího mravního principu, rozumu a pravdy. Zprvu zastával názor reformovatelnosti Rakousko-Uherska a možnosti dosažení autonomie českých zemí v jeho rámci. Nicméně po vypuknutí I. sv. války pochopil, že tato očekávání jsou iluzorní a naučpak se přiklonil k myšlence samostatnosti českých zemí, posléze Československa.

Jako hlavní představitel čs. zahraničního odboje působil diplomaticky v zahraničí nejpočetnější Rakousko-Uherska a vzniku samostatného Československa za pomoci svých spolupracovníků, zejména E. Beneše a M. R. Štátníka. Jeho diplomatickému úsilí dodaly váhu však především až existence a úspěchy čs. zahraničního vojska (čs. legií), zejména úspěchy Čs. armádního sboru v Rusku. Z humanisty nevojáka, filozofa pevných mravních zásad se stal vůdce ozbrojeného boje za samostatnost, kdy v této roli prokázal pro mnohé překvapivě tehdy své velké nadání.

Po vyhlášení samostatnosti Československa 28. 10. 1918 a skončení I. světové války byl zvolen prvním prezidentem nové vzniklé republiky. Jeho výkon funkce byl do jisté míry jedinečný a svérázný. Jedinečný v tom, že výkon prezidentské funkce byl především budovatelského rázu, kdy kromě jiného se podílel velmi i na budování armády a obranných schopností republiky. Svérázný potom především v jeho lidském rovnostářském přístupu, poukazování a výchově národa směrem k humanismu, národním tradicím a sepečetění se státem jako náčím, což je vlastně řečeno všemi občany země – směrem k hlavním a čistým principům demokracie.

O prezidentu Masarykovi bylo publikováno tolik materiálu a studií, že již toto bylo obsahem mnoha vědeckých výzkumů. Nicméně prezident Masaryk byl také z titulu své funkce (a předchozí pozice v zahraničním odboji) vrchním velitelem armády. Masaryk velkou měrou ovlivňoval vývoj a výstavbu nové armády mladého státu, prožít si uvědomoval, že základní principy, mající fungovat, je potřeba nastavovat a vyžadovat již od samého počátku. Tato výstava je tedy věnována vztahu Masaryka k armádě a jeho vizi o tom, jaká by naše armáda měla být.

VEŠTERKY PŘIPRAVILA

NA PŘÍPRAVĚ VEŠTERKY PŘIPRAVILA

AUTOR VEŠTERKY

Pravěk Janoušek
Připravil: Janoušek
Připravil: Janoušek
Připravil: Janoušek
Připravil: Janoušek

ČESKOSLOVENSKÝ ARMÁDNÍ SBOR V RUSKU

Po únorové revoluci, kdy byl v Rusku svržen car a vlády se ujala „demokratická“ Prozatímní vláda, přicestoval Masaryk do Ruska jako další země Dohody bojující a Německem a Rakousko-Uherskem. Zde podpořil v jednáních s ruskými představiteli možnost vzniku dalších čs. pluků z řad českých a slovenských zajatců. Zejména vítězství Čs. siletecké brigády v bitvě u Zborova v červenci 1917 tehdy jeho jedním dodala silnou podporu před ruskou stranou. Následovalo povolání neomezeného náboru a rychlé výstavby dalších pluků a tím navýšení brigád na dvě a následně brzy na armádní sbor. Do konce roku 1917 se jednalo o sílu cca 60 tis. dobrovolníků, bojujících za čs. samostatnost v Rusku po boku ruské armády.

▲ Masaryk mezi čs. legionáři u čs. síť brigád po bitvě u Zborova, 1917

▲ Masaryk mezi čs. legionáři v Rusku po bitvě u Zborova, 1917

Cestou mnohokrát nastříval čs. jednotky i T. G. Masaryk během svého pobytu v Rusku. Byl čs. legionáři vše vítán a uznávan jako milovaný a uznávaný vůdce čs. zahraničního odboje, kterému přímo i nepřímě sdělili projevy věrnosti a loajality. Čs. dobrovolníci (legionáři) ho oslovovali často „tatíček Masaryk“. Sám Masaryk byl loajalitou čs. legionářů dojatý a jeho přístup k nim měl skutečně velmi blízko k utváření „otcovského“ přístupu. Ruská strana mu prokazovala úcty jako prezidentovi, přestože Československo ještě neexistovalo. Masaryk se uslovně věnoval i organizační práci k podpoře existence a výstavby Čs. armádního sboru. V průběhu pobytu v bouřlivém ruském prostředí měl Masaryk i svou vlastní osobní stráž složenou z vybraných čs. dobrovolníků. Zajímavostí následně rovněž bylo i to, že jméno Masaryka převzal do svého čestného názvu 5. čs. stř. pluk.

Čs. armádní sbor během evakuace z Kyjeva na východ, po úporných obranných bojích u Sachnace v březnu 1918, unikl obklíčením neprotě přesle německých divízi a zachránil se před zničením poté, co zůstal prakticky na frontě zcela opuštěn. Po bolševické revoluci v Rusku (říjstopad 1917) jeho noc uchtěvali Leninovi bolševici, kteří uzavřeli s Německem paktový mír za cenu vysokých válečných reparací. Východní fronta války tím přestala existovat. Českoslováci chtěli však v boji pokračovat, proto bylo rozhodnuto vedením Čs. národní rady o jejich přesunu na západní frontu lodními transporty z přístavu Vladivostok jako součásti Čs. vojska ve Francii. Při další cestě na východ do Vladivostoku došlo po řadě provokací sovětské správy v jednotlivých místech v květnu k tzv. Čeljabinskému incidentu a několika zákeřným případům taktně neočekávaných Čs. vládu (po jejich předchozím odzbrojení) sovětskými jednotkami. Tím došlo k otevřenému nepřátelství a bolševici a přišla tak na jaře 1918 stav na sibiřské anabáze čs. legionářů. Tím nezbyvalo nic jiného, než si cestu přes celé Rusko až do Vladivostoku po železnici vybojovat. Znamenalo to takřka každodenní těžké boje s velkou přesilou lépe vyzbrojeného nepřítel. Prošli se přes takřka celé Rusko až do Vladivostoku byl do té doby nevidán čin. V mnoha těžkých bojích (např. Samara, Lipjag, Kazan, Jekatěrínburg, Troick, Bajkal, Buzuluk, Tajšet a další) během této anabáze, samozřejmě s několikaanabázní přislou nepřítel, dokázali nakonec čs. legionáři dosáhnout Vladivostoku. A to i po několika měsíčním následném tažení (částičně i zpět na západ k Volze) k podpoře návratu demokratické ruské vlády. Tím je mluvína podpora sibiřské vlády a dalších protibolševických povstání ve východním a jižním Rusku, kdy představili tzv. „Bílých“ byli o tuto pomoc sbor opakovaně žádáni. Českoslováci v těchto těžkých bojích odvalili rovněž i takřka celou transsibiřskou magistrálu. Svým bojovým vystoupením dal Čs. arm. sbor prostor pro organizaci protibolševického odboje v oblasti a zároveň také přispěl k zamezení návratu německých a rakouských zajatců ze Sibíře zpět domů (po uzavření míru sovětské vlády s Centrálními mocnostmi v březnu 1918 byli zajatci propuštěni ze zajateckých táborů a vrátili se transporty zpět německému a rakouskému velení, které jim plánovalo posílit okamžitě západní frontu – tento záměr se však čs. arm. sboru podařilo velmi vážně narušit a tím i výrazně přispět k ovládnutí vyladku I. sv. války). Během bojů na podzim roku 1918 se čs. legionáři dozvěděli také zprávu, že 28. 10. 1918 vzniklo Československo. Avšak teprve během roku 1920, po ukončení těžkých a velkých bojů se sovětskou vládou, se mohli lodními transporty z Vladivostoku začít vracet cestou kolem světa do Československa.

▲ Masaryk u Odbojů čs. národní rady, Kyjev 1917

▲ Masaryk u čs. brigád v Rusku po bitvě u Zborova, 1917

SVOBODA

▲ Prezident Masaryk vyznamenává příslušníky 11. vojenské mise, druhý zprava plk. J. Šnejzák, 1919

Po bojovém vystoupení čs. sboru v Rusku v květnu 1918, kdy následně došlo i k postupnému mezinárodní uznání budoucího Československa vítěznými mocnostmi Dohody, bylo vyvrcholením vyhlášení samostatnosti 28. 10. 1918. Následně byl 14. 11. 1918 Masaryk zvolen prvním prezidentem nového státu.

Prezident Masaryk se cestou přes Británii, Francii, Itálii a Rakousko vracel do již svobodného samostatného Československa. Cestou přes Francii provedl v prosinci 1918 přehlídku čs. vojska ve Francii za přítomnosti i francouzského prezidenta Poincaré. Následně v Itálii byl přijat králem Viktoriem Emanuelem II. již jako hlava státu.

Dne 20. 12. 1918, ve vlaku se svým rozsáhlým doprovodem (i s ochrannou čs. legionářů), překročil prezident Masaryk hranice Československa v Horním Dvořišti. V Českých Budějovicích měl pak první veřejné vystoupení doma po návratu do vlasti.

Po složení oficiálního slibu prezidenta republiky v Praze vykonal triumfální cestu vítajících Prahou za doprovodu čs. legionářů a Sokolů.

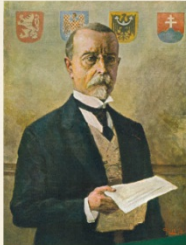
▲ Prezident Masaryk přehlíží jednotky legionářské čs. brigády z Francie

▲ Slavný příjezd T. G. Masaryka Prahou, listopad 1918

▲ Prezident Masaryk s ministrem Kloufádem, 1918

▲ První prezident republiky Československé T. G. Masaryk

▼ Slavný příjezd T. G. Masaryka Prahou, listopad 1918

SVOBODU VÁM NIKDO NEPRODÁ, PRO TU MUSÍME SE BÍT!

ZABEZPEČENÍ POHRANIČÍ

Po vzniku Československa požadovali Němci žijící na jeho území rozdělení země podle etnického hlediska a připojení čtyř „německých“ oblastí a částí měst Brna, Jihlavy a Olomouce k Rakousku, následně i k Německu, přičemž návrhy české strany o spolupráci ve společném státu odmítali. Česká strana se odmlátila území vzdát a rozhodla se pro vojenské obsazení. Tři pluky čs. domácího vojska a dobrovolnická Slováká brigáda provedly v listopadu a prosinci 1918 obsazení tohoto pohraničního území. Obsazení Mostu předcházely menší boje s německou domobranou. V březnu 1919 potom na některých místech propuky opět nepokoje a postavení německých obyvatel, někde i došlo k přesídlenkám s čs. vojáky (např. v Kadaně). Nakonec se podařilo situaci zvládnout a pohraničí úspěšně zabezpečit.

▲ Boje s Maďary u Nových Zámků

▲ Čs. námořníci v Bratislavě

▲ Štáhl před radnicí v Českém Krumlově - 1918

▲ Vojáci na náměstí v Českém Krumlově

BOJ O SLOVENSKO

Po vyhlášení Československa v říjnu 1918 se Maďarsko (jako poražená země) nehodlalo vzdát území Slovenska. Bylo tak nutno podpořit autoritu mladého státu ozbrojenou silou a eliminovat zároveň vliv maďarské propagandy v oblasti. Prakticky hned byly formovány a posílány na Slovensko vojenské jednotky. Kromě domácího vojska a českých námořníků to byli zejména sokolové, příslušníci DTJ, Orla a také studentů, kteří se v těchto těžkých dobách postavili na obranu republiky. Čs. legie byly dosazeny v zahraničí a v mladém státě byl nedostatek zbraní, munice a výstroje. Po počátečních ústupech menších maďarských jednotek, kdy se podařilo většinu Slovenska dostat do konce ledna 1919 pod kontrolu, se maďarská strana rozhodla pro znovuzískání slovenského území za každou cenu. Koncem roku 1918 již na Slovensko přijížděly i první legionářské útvary. S různou intenzitou zde probíhaly boje s přesilou lépe vyzbrojené maďarské armády, které si svým rozsahem a tvrdostí pověstí svou v něm nezadaly s boji právě skončené světové války. V mnoha bojích, jejichž intenzita kulminovala především v květnu (po zahájení velké maďarské ofenzivy) a červnu 1919, se v první fázi dávalo čs. armádě maďarské jednotky odrazit a zprvu i zatlačit na maďarské území (do oblasti Miskolce a Salgotarjána). V té době (od 21. 3. 1919, po bolševické revoluci) se již jednalo o Maďarskou republiku rad, die sovětského vzoru, jejímž cílem bylo proboujet se k polským hranicím a spojit se s ruskou Rudou armádou, která tehdy bojovala s Poláky. V další fázi boji nakonec vysílené čs. jednotky tehdy již skoro trojnásobná maďarská přesila zatlačila na východním Slovensku takřka až k polským hranicím. Nakonec však maďarské ofenzivě došla energie a podařilo se jí zastavit. Mezi nejzářší boje patřily boje u Komárna, Nových Zámků, na Košicku, u Miskolce, u Salgotarjána ad. Čs. armádě se podařilo zabránit spojení maďarské armády s Rudou armádou a do konce června 1919, kdy bylo podepsáno příměří, již postavení udržela. Vysílená maďarská armáda se nakonec stáhla zpět na své území. Slovensko tak bylo zajištěno.

▲ Čs. legiáni z řádku na Těšínsku

BOJE O TĚŠÍNSKO

Po vzniku Československa si tehdy „rozpínavé“ Polsko nárokovalo území Těšínska, přestože mezinárodně bylo uznáno jako součást Československa. Byly zde i velké zásoby nerostného bohatství. V době války a Maďarskem čs. velení těžko hledalo síly k zabezpečení Těšínska, pro které se nakonec rozhodlo. Po počátečních pokusech o vyjednávání propuky boje v oblasti Bohumína a Karvině 23. 1. 1919. Čs. jednotky si v bojích s počáteční polskou přesilou vedly skvěle. Do 27. 1. 1919 osvobodily čs. území, dobyly Karvinou, Bohumín, Ostravu a Těšín. Otrfšené a překvapené polské jednotky ustoupily nakonec za řeku Vislu. Boje se potom přesunuly na polské území, tvrdé boje proběhly u Kisielowa. K připravovanému velkému útoku na Skoczów již nedošlo na nátlak spojenců Dohody. Dne 31. 1. 1919 bylo uzavřeno příměří a čs. jednotky se následně stáhly zpět na čs. hranici.

▼ Občerný automobil Lancia čs. legi z řádku v Komárně

VZOR ARMÁDNÍHO DŮSTOJNÍKA

▲ Prezident Masaryk s čs. generálitou na vojenských manévrech ve 23. letech 20. století

▲ S čs. a spojeneckou generálitou nad plány vojenských manévřů

Důstojník měl velkou odpovědnost – ta se zvyšovala úměrně s větší zastávanou funkcí. Jeho rozhodnutí ovlivňovalo životy desítek, stovek, tisíců lidí. Měl tedy mít proto neustále na paměti, že jediné chybné rozhodnutí může mít velké následky. V případě války měl morální odpovědnost za životy jeho vojáků, kteří padli pro dosažení vojenského cíle. Zároveň však měl být připraven a schopný činit rozhodnutí, často i rychlá a pod časovým či jiným tlakem. Musel být iniciativní, avšak musel se držet zadaných rozkazů.

Masaryk prosazoval i důraz na společenský život důstojníků. Očekával, že budou navštěvovat divadla, kina, společenské události, kde budou i reprezentovat svým vystupováním armádu.

▲ Na vojenských manévřech. Po prezidentově levici stojí plk. Šnejdárk.

Od důstojníka bylo očekáváno, že v každém prostředí se bude chovat tak, aby nezapadl do průměrnosti či dokonce podprůměrnosti. Zároveň se bude chovat důstojně a vyvaruje se všeho, co by jeho důstojnost mohlo zesměšnit. Dále se očekávalo, že tak jako vyzaduje kázeň a poslušnost od svých podřízených a funkčně nižších, bude stejně tak projevovat tuto kázeň a poslušnost směrem ke svým nadřízeným a funkčně vyšším vojákům.

Za důležité Masaryk v chápání demokratického chování důstojníka k mužstvu považoval to, že nesmí být v žádném případě na újmu kázně a autority. Bez uznávání mravní autority by se demokracie zhroutil. To samé platí i pro demokratickou armádu, kde by nebyla uznávána autorita a kázeň by se zhroutil v důsledku špatného chápání významu demokratického chování. Důsledky takového špatného chápání významu demokracie, někdy až překrouceného spíše anarchickým směrem, mohl Masaryk vidět již v roce 1917 v revolučním Rusku. To byl pro něj výstražný element, před nímž varoval.

Autoritu si důstojník musel umět zasloužit a vypracovat. Jako velitel, jako učitel, jako vychovatel i jako vzor v chování svým podřízeným. Masaryk apeloval na to, že autorita se nedá trvale vynutit ani získávat formou demagogie, že je potřeba si ji zasloužit – navíc v době, kdy i v řadách mužstva je stále větší vzdělanost a není jen nějakou slepou masou. Mužstvo musí zároveň vidět a cítit, že důstojníkovi na něm záleží a že se o něj dokáže postarat. Péče důstojníka o mužstvo měla potom být jeho základní povinností.

▲ Na koni na vojenských manévřech

▼ Navštěva důstojníků jezdeckého pluku u prezidenta Masaryka

T. G. MASARYK A ČSOL

Větší vztah Masaryka k legionářům, kteří se v době nejdelší přihlásili k boji za v té době ještě neexistující stát, přetval i po válce do dob tzv. První republiky. Sokolské bratrství a tykáři, přežaté do čs. legií již z organizace Sokol, tak bylo často legionáři užíváno i ve styku s prezidentem Masarykem, což celosvětově byla takřka nevidaná věc, aby někdo prezidenta země oslovoval „Bratře prezidente...“ a tykal mu.

▲ Prezident Masaryk je vyznamenán legionáři-navažky čs. válečnými křížem

▲ Prezident Masaryk s legionáři k 10. výročí vzniku Československa, 26.10.1928, Praha

Celkově Masaryk vnímal legionáře ve společnosti jako jednu z hlavních opor čs. státnosti a demokracie. Své sympatie a podporu jejich vzdělávacím, sociálním, branným a dalším aktivitám dával často veřejně nejavošněně tak, i jako její člen, podporoval Čs. obec legionářskou, která mezi různými spolkovými organizacemi v Československu měla výjimečné postavení.

▲ Masaryk na Hradě při setkání legionářů v Praze, 1924

Masaryk byl kromě jiného i členem Čs. obce sokolské a Čs. obce legionářské. Členem ČsOL se stal velice záhy po jejím založení v roce 1921, kdy její vznik i částečně inicioval jako spojení několika do té doby samostatně existujících legionářských sdružení. Zásady členství v ČsOL rovněž stály na tradicích Sokola a čs. legií, lidí na tykáři a vzájemné rovnosti mezi členy ČsOL byla jedním ze základních stavebních kamenů interních pravidel organizace.

Zároveň Masaryk rád nosil při nejněžnějších příležitostech oblek armádního střihu bez distinkcí, včetně špicie (stříhem podobné ruské furážce) s bíločervenou stužkou (k připomínce čs. legií), pro kterou se vžil název „masaryčka“.

▲ Sjezd legionářů, Pražský Hrad 1924

▲ Sjezd legionářů, Pražský Hrad 1924

▼ Prezident při přehlička legionářů 1. čs. etfleckého pluku

Ukázky realizace:

